

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

METHODOLOGICAL ANALYSIS OF INNOVATIVE ASPECTS OF CASHLESS SETTLEMENTS IN THE BANKING SECTOR IN UKRAINE

У сучасному глобалізованому світі, де міжнародна торгівля та обіг товарів постійно зростають, платіжні операції стають надзвичайно важливою складовою. Разом із цим, виникає потреба впровадження та вдосконалення безготівкових розрахунків, які стають однією з ключових форм розрахунків не лише в Україні, але й у всьому світі. Аналізуючи цей аспект, ми також розглядаємо визначення "безготівкових розрахунків" та їх функціонування в контексті національного досвіду та регулювання цих операцій в Україні. Наше дослідження охоплює історичний аспект розвитку безготівкових розрахунків, починаючи від найдавніших часів і закінчуючи сучасними електронними системами. Ми також провели аналіз визначень, які надаються як українськими, так і зарубіжними науковцями та дослідниками, щодо цього виду розрахунків, розглядаючи їх як загальні поняття і принципи впровадження в різних аспектах життєдіяльності та економічних систем. Зокрема, ми вивчили регулювання безготівкових розрахунків з точки зору нормативно-правового забезпечення в Україні. Наша робота також включає аналіз впливу інновацій у сфері безготівкових розрахунків на конкурентоспроможність банків. Це стає актуальним через зростання ролі технологічних компаній у наданні фінансових послуг та зміну уявлень клієнтів щодо користування цифровими технологіями. Ми також зосередилися на новітніх формах інновацій, які використовують банки для покращення своєї діяльності та залучення клієнтів, включаючи такі як cashback, системи Google Pay, Apple Pay, а також технології NFC. Зараз банки в Україні та у всьому світі стикаються з необхідністю цифрової трансформації, щоб залишатися конкурентоспроможними та привертати нових клієнтів, та наша робота допомагає вивчити вплив цих інновацій на їх діяльність. Отже, у світлі глобалізації та технологічних змін, розгляд ролі та визначення безготівкових розрахунків стають ключовими аспектами розвитку фінансової системи, і наша робота допомагає розкрити цю тему в комплексі та унікально.

Ключові слова: Безготівкові розрахунки, фінансові активи, цифрові фінансові технології, інновації, криптовалюта.

In today's globalized world, where international trade and the circulation of goods are constantly growing, payment operations are becoming an extremely important component. Along with this, there is a need to introduce and improve cashless payments, which are becoming one of the key forms of payments not only in Ukraine, but also in the whole world. Analyzing this aspect, we also consider the definition of "cashless payments" and their functioning in the context of national experience and regulation of these operations in Ukraine. Our research covers the historical aspect of the development of cashless payments, starting from the earliest times and ending with modern electronic systems. We also analyzed the definitions provided by both Ukrainian and foreign scientists and researchers regarding this type of calculations, considering them as general concepts and principles of implementation in various aspects of life and economic systems. In particular, the regulation of cashless payments from the point of view of regulatory and legal support in Ukraine, including the legislation defining the rules of cashless transactions, the responsibility of the parties for violating these rules, and the procedures for supervising banks and payment systems in order to ensure the stability of the financial sector, has been studied. Our work also includes an analysis of the impact of innovations in the field of non-cash payments on banks' competitiveness. This is becoming relevant due to the growing role of technology companies in the provision of financial services and changing perceptions of customers regarding the use of digital technologies. We also focused on the latest forms of innovation that banks use to improve their operations and attract customers, including cashback, Google Pay, Apple Pay, and NFC technologies. Currently, banks in Ukraine and around the world are faced with the need for digital transformation to remain competitive and attract new customers, and our work helps to examine the impact of these innovations on their operations. Therefore, in the light of globalization and technological changes, consideration of the role and definition of cashless payments are becoming key aspects of the development of the financial system, and our work helps to reveal this topic in a complex and unique way.

Key words: Cashless payments, financial assets, digital financial technologies, innovations, cryptocurrency.

УДК 336.741.24

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.7-19>

В'язовий С.М.¹

аспірант,

Львівський національний університет
імені Івана Франка

Viazovyi Serhii

Ivan Franko National University of Lviv

Постановка проблеми. Сьогодні радикально змінює спосіб, яким ми проводимо фінансові операції, практично стираючи різницю між готівковими та безготівковими розрахунками, хоча обсяги і сфери їх використання залишаються різними. Готівка поступово втрачає свою домінуючу позицію, уступаючи місце пластиковим карткам, електронним методам оплати і навіть криптовалютам. У зв'язку з цим надзвичайно

важливим є дослідження аспектів безготівкових розрахунків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Стаття ґрунтується на теоретичних роботах видатних вітчизняних науковців, які розробляють оригінальні концептуальні засади та методологічні підходи до розвитку безготівкових розрахунків в Україні. В.І. Антонюк, В. Батрименко, І.Т. Бауман, Є.О. Бублик, М. Безнощенко, С.В. Міщенко,

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9504-0483>

І.М. Українець, О.П. Єлєзаров, Антонюк, В. Батрименко, Є.О. Бублик, Василенко В.О.

Серед закордонних вчених теоретичною базою статті виступають роботи Й. Бонгартц, Ж. Перар, Б. Сміт, К. Шмітгофф, Х.Ф. Харлоу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасний стан еволюції грошей стрімко розвивається, і ця тенденція спостерігається в багатьох країнах світу, включаючи Україну. Обсяги готівкових операцій зменшуються, а їх місце займають різноманітні форми безготівкових розрахунків, які з кожним днем стають все більш різноманітними і динамічними.

Система безготівкових розрахунків відіграє ключову роль у встановленні сталих взаємовідносин між різними учасниками економічної діяльності, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Ця система залежить від різних факторів, включаючи інтереси сторін, які беруть участь у здійсненні платежів (постачальники платіжних послуг, а також кінцеві користувачі платіжних послуг, такі як споживачі та продавці), законодавчу базу, культурні (наприклад, важливість особистих зв'язків) або технологічні (доступ до Інтернету та мобільних пристроїв) чинники, а також економічні та соціальні фактори (наприклад, рівень економічного добробуту або нерівність в розподілі доходів).

З урахуванням цих аспектів ми можемо прослідкувати історію розвитку безготівкових операцій яка зображена на рисунку 1 від давніх часів до сучасних електронних систем.

Система безготівкових розрахунків відзначається довготривалою еволюційною історією свого розвитку. Вона відіграє важливу наукову роль у формуванні стабільних взаємодій між різними суб'єктами господарської діяльності на різних рівнях – від мікроекономіки до макроекономіки.

На сучасному етапі розвитку безготівкових розрахунків відзначається велика різноманітність підходів та наукових концепцій, що стосуються як загального визначення цього поняття, так і

принципів впровадження цього виду фінансових операцій в різних сферах життя людини, а також в економіці країни в цілому. Сприймаючи цю різноманітність, науковий аналіз є необхідним для глибокого розуміння і розвитку цього важливого аспекту сучасного фінансового управління.

– Борисов А.Б. стверджує, що безготівкові розрахунки – розрахунки, які здійснюються між фізичними і юридичними особами без застосування готівкових грошей шляхом перерахування засобів через банк з розрахункового (поточного) рахунку платника на рахунок їх одержувача [2].

– В свою чергу Дянів Р.П. надає своє трактування безготівкові розрахунки – форма грошового обігу, за якою зберігання і рух грошових коштів здійснюється без готівкових грошей, шляхом перерахування грошових сум з рахунку платника на рахунок одержувача [3].

– Завадський Й.С. Говорить, що безготівкові розрахунки – система грошових розрахунків, які проводяться без участі готівки, тобто перерахування банком певної суми з рахунку платника на рахунок одержувача або заліком взаємних вимог підприємств і громадських організацій [4].

– Золотогоров В.Г. Безготівкові розрахунки – розрахунки, які здійснюються без участі готівки, шляхом перерахування певних сум з рахунків платника в банках на рахунок одержувача або шляхом заліку взаємних вимог [5].

– Лукаш С.І. та Малютина Л.А. Безготівкові розрахунки – система грошових розрахунків, які здійснюються без участі готівки, тобто шляхом перерахування банком певної суми з рахунку платника на рахунок одержувача коштів або шляхом зарахування взаємних вимог [6].

– Партин Г.О. Безготівкові розрахунки – платежі, які здійснюються шляхом списання коштів із банківського рахунку платника і зарахування їх на банківський рахунок одержувача [7].

– Райзберг Б.А., Лозовський Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Безготівкові розрахунки – це форма

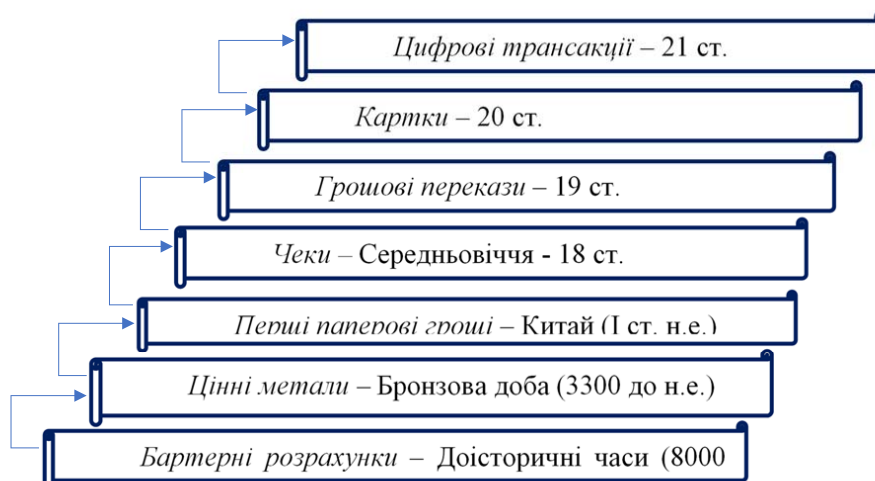

Рис. 1. Історичний аспект розвитку безготівкових розрахунків [1]

грошового обігу, при якій зберігання і рух грошових коштів відбувається без участі готівки, за допомогою зарахування грошей на банківський рахунок і перерахування з рахунку платника на рахунок одержувача. Всі безготівкові розрахунки здійснюються через банки за допомогою чеків, векселів, кредитних карток, взаємозаліків, тому гроші в безготівковому обороті важко приховати від контролю і обкладення податками. У розвинених країнах частка безготівкового обороту в грошовому обігу набагато перевищує половину. Синонім – безготівковий грошовий оборот [8].

– Савлук М.І. Безготівкові розрахунки – це рух грошей по рахунках у банках, коли вони не виходять за межі банківської системи. Це створює можливість контролювати безготівковий оборот, а отже й впливати на відносини економічних суб'єктів банками та органами державного управління [9].

– Сухарський В.С. Безготівкові розрахунки – платежі, що здійснюються без участі готівки, шляхом перерахування грошових сум з рахунків платників на рахунки одержувачів або зарахування взаємних вимог [10].

– Щетинін А.І. Безготівкові розрахунки – організація розрахунків між учасниками суспільного виробництва, які здійснюються без використання готівки, шляхом перерахування коштів з одного розрахункового рахунку на інший [11].

На основі набутого знання, слід зауважити, що держава, крім інших аспектів, визначає поняття "безготівкові розрахунки" через свою законодавчу базу та різні установи, відповідальні за контроль і нагляд за фінансовими відносинами, як в самій країні, так і за її межами. Ці дифініції наведені в таблиці 1 для докладного вивчення.

Визначення сутності та майбутніх тенденцій інновацій у сфері безготівкових розрахунків та їх перспектив в Україні є надзвичайно важливою

задачею. В сучасних умовах загальноприйнятою тезою є те, що успішний розвиток економіки та її конкурентоспроможність безсумнівно залежать від рівня інновацій, які впроваджують її суб'єкти. Щоб охарактеризувати стан інноваційного розвитку безготівкових розрахунків в Україні, в першу чергу потрібно проаналізувати понятійний аспект інновацій. У Законі України «Про інноваційну діяльність» інноваційну діяльність визначено як «діяльність, яка спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розроблень і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг» [15]. Звернемо увагу на той факт, що банки активно проводять дії в галузі цифровізації з метою потенційного підвищення своєї конкурентоспроможності та збільшення прибутковості. Крім цього, великі банки можуть отримати значні переваги завдяки значним інвестиціям і вигодам масштабу в банківській галузі. У результаті цифровізація може призвести до більш концентрованої банківської системи, де великі банки здобудуть більший ринковий вплив, в той час як менші, менш прибуткові та місцеві банки з обмеженою клієнтською базою можуть зникнути з ринку. На нашу думку, одним з ключових кроків у розширенні та активізації безготівкових розрахунків має бути оптимізація інфраструктури для використання розрахункових карток, мобільних гаманців, оплати через Інтернет і подібних послуг. Однією з інновацій, яка сприяє залученню клієнтів до безготівкових розрахунків, є система cashback. Незважаючи на свою простоту, ця система демонструє значний маркетинговий ефект [16]. Кроком до передових технологій стало впровадження систем Google Pay та Apple Pay, що відбулося 1 листопада 2017 та 17 травня 2018 року відповідно. Ці системи дозволяють клієнтам прив'язувати свої банківські рахунки та робити платежі за допомогою смартфонів

Таблиця 1

Теоретичні підходи визначення безготівкових розрахунків

Джерело	Суть визначення
ГКУ	При безготівкових розрахунках усі платежі провадяться через установи банків шляхом перерахування належних сум з рахунку платника на рахунок одержувача або шляхом заліку взаємних зобов'язань і грошових претензій. Платежі здійснюються у межах наявних коштів на рахунку платника. У разі потреби банк може надати платникові кредит для здійснення розрахунків [12].
Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті	Безготівкові розрахунки – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді [13].
НБУ	Перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді [14].

Джерело: розроблено автором на основі джерел

або годинників з технологією NFC. Ця інновація сприяє розвитку безготівкових розрахунків та зручності для клієнтів. Згідно з дослідженням компанії KPMG, у банківській системі України очікується глибока трансформація протягом наступного десятиліття. Ця трансформація пов'язана зі зростанням важливості штучного інтелекту, який відіграватиме роль фінансового консультанта для клієнтів, створенням нових каналів комунікації з клієнтами та широким впровадженням цифрових валют і нових методів розрахунків [17]. Ще однією інновацією у сфері безготівкових розрахунків є електронні платежі. Розвиток цієї технології має великий потенціал в Україні, оскільки відповідає сучасним вимогам ефективності та безпеки. Електронні платежі спрощують життя власників карток, оскільки не потребують наявності готівки під час здійснення транзакцій. Крім того, вони дозволяють проводити платежі в будь-який час і в будь-якому місці.

Важливим фактором для успішного впровадження інновацій у сфері безготівкових розрахунків є розмір банку. Великі банки мають значні активи, що дозволяє їм ефективно інвестувати в нові технології для поліпшення обслуговування клієнтів, майже не змінюючи свій фінансовий стан. Це надає їм значну конкурентну перевагу над меншими банками.

Залежно від стратегії та спеціалізації банку розробляється довгостроковий план розвитку, спрямований на досягнення стратегічних цілей протягом тривалого періоду. Також розглядаються стратегії розвитку ринку та стратегії проникнення на ринок, орієнтовані на розширення або вхід на ринок з новими продуктами або послугами.

Впровадження електронних платежів стало однією з ключових інновацій у безготівкових розрахунках. Розвиток цього напрямку в Україні має великий потенціал, оскільки споживачі шукають більш ефективні та безпечні способи проведення транзакцій. Електронні платежі спрощують життя клієнтів і дозволяють їм здійснювати оплату в будь-який час і в будь-якому місці.

Криптовалюти мають значний вплив на безготівкові розрахунки в банках. Ось деякі ключові аспекти цього впливу:

– Популяризація цифрових активів: Криптовалюти, такі як Bitcoin та Ethereum, відкрили нові можливості для електронних розрахунків. Інвестори та споживачі можуть використовувати криптовалюти для здійснення платежів, і ця практика стає все більш поширеною.

– Перекази грошей через кордони: Криптовалюти спрощують процес міжнародних грошових переказів. Вони дозволяють більш швидко та ефективно пересилати кошти за кордон, обходячи складні банківські процедури та великі комісії.

– Зменшення необхідності посередників: Криптовалюти можуть уникати потреби у посередниках, таких як банки та платіжні системи, що зазвичай здійснюють обробку безготівкових розрахунків. Це дозволяє знизити вартість та час обробки транзакцій.

– Більша конкуренція для банків: З популяризацією криптовалют банки відчувають конкурентний тиск у сфері електронних розрахунків. Вони вимушені вдосконалювати свої послуги та швидкість обробки транзакцій, щоб залишитися конкурентоспроможними.

– Більший фокус на безпеці: Збереження криптовалют є завданням високого рівня безпеки. Банки змушені підвищувати свої стандарти безпеки, щоб захистити клієнтів від можливих загроз, таких як кібератаки та шахрайство.

– Регулювання і законодавство: У багатьох країнах виникає потреба у регулюванні криптовалютних операцій та їх обміну. Це може вплинути на те, як банки взаємодіють із криптовалютами та відповідати на вимоги регуляторів.

Висновок. Криптовалюти перетворюють сферу безготівкових розрахунків, змушуючи банки адаптуватися до нових реалій та змінювати свої підходи до надання фінансових послуг.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сідельник О.П., В'язовий С.М. Методологія визначення понятійного аспекту формування безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. Збірник наукових праць*. 2022. Випуск 2(5)2022. С. 712. URL: <https://periodicals.karazin.ua/fcs/article/view/20413>. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-2-01>
2. Борисов А.Б. Великий економічний словник. Москва : Книжковий світ, 1999. 895 с.
3. Дянів Р.П. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера. Київ. 2002. 704 с.
4. Завадський Й.С., Осовська Г.В., Юшкевич О.О. Словник економічних термінів: Менеджмент. Маркетинг, підприємництво : навч.-метод. посібник. Житомир : ЖІТІ, 1999. 444 с.
5. Золотогоров В.Г. Енциклопедичний словник з економіки. Полімя, 1997. 571 с.
6. Банківська енциклопедія / За ред. С.І. Лукаш, Л.А. Малютіна. Дніпропетровськ.
7. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2006. 379 с.
8. Райзберг Б.А., Лозовський Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Сучасний економічний словник - 5-е вид., Перероб. та дод. Москва : ІНФРА-М, 2007. 495 с. Б-ка словників "ІНФРА-М". URL: <https://www.ebk.net.ua/Book/Ses/b/0032.htm>
9. Гроші та кредит : підручник / М.І. Савлук, А.М. Мороз, І.М. Лазепко, М.Ф. Пуховкіна та ін. ред.: М.І. Савлук. Київ : КНЕУ, 2011. 590 с.

10. Сухарський В.С. Економічний словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. 328 с.
11. Щетинін А.І. Гроші та кредит: Підручник : Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
12. Господарський кодекс України
13. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: *постанова Правління Національного банку України*: від 21.01.2004 р. № 22. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29.03.2004 р. за № 377.
14. Офіційний сайт НБУ URL: <https://bank.gov.ua/>
15. Про інноваційну діяльність : *Закон України* від 31.03.2023. № 40- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
16. Василюк І.В. Сучасні проблеми банківських послуг АТ КБ «Приватбанк». *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2018. № 2. С. 27–29.
17. Панченко О.В. Аналіз та умови забезпечення ефективності діяльності банків в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/51.pdf

REFERENCES:

1. Sidelnik O.P., Viazovyi S.M. (2022) Metodologiya vyznachennia poniatiinoho aspektu formuvannia bezgotivkovykh rozrakhunkiv v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky [Methodology for determining the conceptual aspect of the formation of non-cash payments in the conditions of digitalization of the economy]. *Finansovo-kredytni systemy: perspektyvy rozvytku. Zbirnyk naukovykh prats*. Vypusk 2(5)2022. P. 712. URL: <https://periodicals.karazin.ua/fcs/article/view/20413>. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2022-2-01>
2. Borysov A.B. (1999) Velykyi ekonomichnyi slovnyk [A large economic dictionary]. Moscow: *Knyzhkovyi svit*, 895 p.
3. Dianiv R.P. (2002) Entsyklopediia biznesmena, ekonomista, menedzhera [Encyclopedia of a businessman, economist, manager]. Kyiv, 704 p.
4. Zavadskyi Y.S., Osovskaya H.V., Yushkevych O.O. (1999) Slovnyk ekonomichnykh terminiv: Menedzhment. Marketynh, pidpriemnytstvo [Dictionary of economic terms: Management. Marketing, entrepreneurship]. Navch.-metod. posibnyk. Zhytomyr: ZhITI, 444 p.
5. Zolotohorov V.H. (1997) Entsyklopedychnyi slovnyk z ekonomiky: Polymia [Encyclopedic dictionary of economics: Polymia]. 571 p.

6. Bankivska entsyklopediia [Banking encyclopedia] / Za red. S.I. Lukash, L.A. Maliutina. Dnipropetrovsk.
7. Partyn H.O., Zahorodnii A.H. (2006) Finansy pidpriemstv [Enterprise finance]. Navch. posib. 2-he vyd., pererob. i dop. Kyiv: Znannia, 2006. 379 p.
8. Raizberh B.A., Lozovskyi L.Sh., Starodubtseva E.B. (2007) Sovremennyi ekonomichnyi slovnyk [Modern economic dictionary]. 5-e vyd., Pererob. ta dod. M.: INFRA-M, 495 p. (B-ka slovnykiv "INFRA-M". URL: <https://www.ebk.net.ua/Book/Ses/b/0032.htm>)
9. Hroshi ta kredyt pidruchnyk [Money and credit: a textbook] / M.I. Savluk, A.M. Moroz, I.M. Lazepko, M.F. Pukhovkina ta in. red.: M.I. Savluk. Kyiv: KNEU, 2011. 590 s.
10. Sukharskyi V.S. (2002) Ekonomichnyi slovnyk-dovidnyk [Economic dictionary-reference]. Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan, 2002. 328 p.
11. Shchetynin A.I. (2006) Hroshi ta kredyt: Pidruchnyk [Money and credit: Textbook]. Vyd. 2-he, pererob. ta dop. Kyiv: Tsentri navchalnoi literatury, 2006. 432 p.
12. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]
13. Pro zatverdzhennia Instrukttsii pro bezgotivkovyi rozrakhunky v Ukraini v natsionalnii valiuti: postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy [On the approval of the Instructions on non-cash payments in Ukraine in the national currency: resolution of the Board of the National Bank of Ukraine] vid 21.01.2004 r. № 22. Zareiestrovano v Ministerstvi yustyttsii Ukrainy 29.03.2004 r. za № 377.
14. Ofitsiynyi sait NBU [Official website of the NBU]. URL: <https://bank.gov.ua/>
15. Pro innovatsiinu diialnist : Zakon Ukrainy [On innovative activity: Law of Ukraine] vid 31.03.2023. № 40-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
16. Vasylevska I.V. (2018) Suchasni problemy bankivskykh posluh AT KB «Pryvatbank» [Modern problems of banking services JSC CB "Privatbank"]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnik»*. № 2. P. 27–29.
17. Panchenko O.V. (2019) Analiz ta umovy zabezpechennia efektyvnosti diialnosti bankiv v Ukraini [Analysis and conditions for ensuring the effectiveness of banks in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/51.pdf